

روش تفسیر ادبی^۱ سید محمود طیب حسینی^۲

چکیده

یکی از ریشه‌دارترین روش‌های تفسیر قرآن، تفسیر ادبی است؛ با این حال، شاخصه‌های روش تفسیر ادبی، آن‌گونه که شایسته آن است، معرفی نشده است. بسیاری از قرآن‌پژوهان در جامعه ما، تصور صحیح و دقیقی از روش تفسیر ادبی در ذهن ندارند. در مقاله حاضر، تلاش شده است، ضمن تعریف تفسیر ادبی، مهم‌ترین شاخصه‌های آن به‌اجمال معرفی شود. اصلی‌ترین شاخصه‌های تفسیر ادبی، عبارت‌اند از: نقد روایات تفسیری با تکیه بر عقل و علوم ادبی، تفسیر قرآن به‌صورت موضوعی با استقصای همه آیات مربوط به موضوع، تنظیم آیات به‌ترتیب نزول برای کشف معنای دقیق واژه، بهره‌گیری از روایات اسباب نزول بدون محدودکردن دلالت آیه به آن، کشف معنای الفاظ قرآن با توجه به فرهنگ عصر نزول، اهتمام به سیاق آیه و سوره، وجود انسجام و پیوستگی میان آیات سوره، تقدم و اصالت متن قرآن نسبت به قواعد نحوی - بلاغی، در نظر گرفتن اطلاق آیات، تحلیل‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی از آیات و اجتناب از بیان اموری که آیه از آن ساکت است. در این مقاله، اثبات شده است که به‌کارگیری روش تفسیر ادبی، نوآوری‌های فراوانی در امر تفسیر قرآن به‌همراه دارد. غرض از پژوهش حاضر، تصحیح برداشت‌های نادرست یا ناقص از تفسیر ادبی - بیانی می‌باشد.

کلیدواژگان: تفسیر ادبی، تفسیر بیانی، روش تفسیر، عقل‌گرایی در تفسیر، تفسیر موضوعی.

^۱. برگرفته از ارائه استاد در روز کنفرانس.

^۲. عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.